

MILOSRDENSTVÍ: POJEM UKAZUJÍCÍ SMĚR KŘEŠŤANSKÉ DIAKONII

KDE JE PŘIDANÁ HODNOTA MILOSRDENSTVÍ V KŘEŠŤANSKÉ SOCIÁLNÍ PRÁCI?

PROF. DR. HEINRICH POMPEY, DIPL. PSYCH.,
emeritní ředitel Institutu pro vědu o charitě
a křesťanské sociální práci, Univerzita Freiburg i.Br.,
Dr.h.c. Univerzity Palackého v Olomouci

Aktivity státních poskytovatelů sociální a zdravotní péče jsou rozmanité, stejně tak jako sociální aktivity četných neziskových humanitárních organizací v našich zemích. Podobně jako my pracující v Charitě, chtějí i ostatní pomáhat potřebným.

Tato pozitivní aktivita světonázorově rozmanitých institucí a společenských skupin je nesporně dobrou věcí a statkem, který je třeba ocenit v kontextu humánní společnosti v České republice. Všechna tato uskupení usilují o blaho člověka a o to, aby své služby vykonávaly s odbornou kvalitou.

Stejně tak se i nám, kteří jsme spoluaktéři sociálně-pedagogické a pečovatelské „scény“ a účastníky soutěže o státní subvence, nebo o soukromé sponzory a projekty, nabízí otázka po tom, co je specificky křesťanské na naší pomoci.

Mohou naši klienti a ti, kteří u nás hledají pomoc, očekávat nad rámec kvalifikované odbornosti zvláštní kvalitu poskytované pomoci, či jistou speciální kulturu pomoci?

Mnozí, kteří přicházejí s prosbou o radu a pomoc, na nás pohlížejí v tomto ohledu s velkým očekáváním.

Každý odborník v oblasti managementu **kvality anebo zajištění kvality** v organizaci sociálních služeb žádá zřizovatele a pracovníky, aby popsali za účelem zajištění kvality svou specifickou filosofii. Právě filosofie organizace (podniku) představuje bazální předpoklad, aby byla kvalita služby anebo zařízení zajištěna pro klienty a aby ji klienti mohli zakusit. Toto platí zejména pro etablování specifické kvality.

Při našem zajištění kvality jde o to, abychom ve smyslu synergie propojili Ježíšovy požadavky s těmi, jaké proklamuje sociální práce, psychologie a pečovatelská odbornost.

Zjednodušeně by se mohlo říci, že „**to, co se dělá**“, určují především odborníci za zohlednění našich křesťansko-etických nařízení,

ovšem to, „**jak je to provedeno**“ závisí na našich vizích (posláních) a naší existenciální, tedy nábožensky-spirituální filozofie pomoci.

Podle známého amerického sociálního vědce Paula Watzlawicka je také v sociálně psychologické oblasti třeba rozlišit ono „Co“ a „Jak“ související s určitým činem (jednáním) realizovaným v pomáhající praxi.

Příklad: Mohu použít nějaký nástroj, například kladivo, abych rozbil stůl, nebo abych při truhlářské práci postavil stůl nový. Můj postoj při práci či můj vnitřní postoj jsou určujícím nástrojem, na nichž záleží, co se např. v sociálně pedagogické praxi bude dít.

Moje smýšlení a můj postoj (srov. anglické attitudes) je určující pro kvalitu sociálně pedagogické pomoci (anglicky behaviour).

K lepší systematizaci mého výkladu si dovoluji konstatovat následující:

Fokus mého příspěvku se zaměřuje na existenciální či nábožensko-spirituální ovlivnění pomáhajícího chování a zůstává tak u zmíněného „Jak“ pomáhajícího chování druhému. S tímto souvisí:

- Revitalizace životní síly/energie, jakož i
- Perspektiv smyslu života.

Nabízí se tak otázka, jak podporuje či inspiruje biblické poselství milosrdenství – vedle etických hranic, co smíme, či nesmíme dělat – specifické religiózně-existenciální aspekty kvality naší pedagogické, pečovatelské, nebo materiální odborné pomoci a dobrovolnického doprovázení.

Pro sociální diakonii církve již od dob prvotního křesťanství před takřka dvěma tisíci lety bylo **heslo milosrdenství** určujícím slovem pro udávání smyslu pomoci, přičemž pohanskému chápání života bylo milosrdenství cizí.

1. Co vypovídá milosrdenství?

Popřípadě co je charakteristické pro praxi pomoci (pomáhající praxi)?

Samotné **slovo milosrdenství** nám ve své latinské podobě ozřejmuje mnohé z vnitřního smyslu slova;

Latinské slovo: „**miser cordia**“ se skládá z miseri – cor – dare.

A znamená: darovat či dát (dare) srdce (cor) tomu, jemuž se vede špatně, nebo který je zničen žalem.

Toto poukazuje na fakt, že je třeba dát k dispozici nejen náš odborný um a vědomosti a naše sociálně pedagogické dovednosti, tedy ono „**co děláme**“, a to samozřejmě

za předpokladu našich etických zásad a nařízení, ale také rozhodující existenciální čili religiózně-spirituální „přidanou hodnotu“. Tuto máme darovat a být u trpících celým svým srdcem. Dostáváme se k onomu „**jak to děláme**“.

Hebrejský biblický prapůvodní výraz pro milosrdenství se nazývá *Rachamis*

a znamená *vzít na mateřský klín*,

tedy lásku, soucit a sou-strast po způsobu matek.

Řehoř Veliký (540-604) před 1500 lety hovoří ve svém díle

Regula pastoralis o „*Com-passio per pietatis viscera*“,

tedy o sou-cítění, o sou-strasti, které lze cítit „až do ledví“ (*viscera* znamená vnitřnosti).

Dovolím si menší **digresi**:

U slova milosrdenství máme co do činění s politicky nebezpečným, ba brisantním slovem, jež s sebou neslo i nebezpečí pro jedince,

takto zakázal **Lenin** po Velké říjnové revoluci v Sovětském svazu praxi milosrdenství (filantropie) – takto se v ruské pravoslavné církvi označuje Charita/Diakonie –

a dokonce i použití slova milosrdenství, jež muselo být vymazáno z ruských slovníků.

Naproti tomu jedinečným způsobem ukazuje moc milosrdenství Zlatá brána pražské svatovítské katedrály. Je namířena k městu, aby vedla Pražany k milosrdenství.

2. Ježíš se snaží pomocí podobenství ukázat a upřesnit, jak lze konkrétně uplatňovat milosrdenství.

a.) Podobenství o milosrdném Samaritánovi (Lk. 10,25-37):

Milosrdenství je darováno ztýranému člověku, a to z nezištné lásky. Tato láska nezná žádné národnostní předsudky.

Palestinec, tj. tehdy Samaritán čili cizinec,

vidí a rozpozná situaci akutní nouze polomrtvého zbitého Žida.

Nejprve mu poskytne konkrétní **První pomoc**: omyje jeho rány olejem pro utišení bolesti a vyléčení ran.

Pak odveze zraněného **do hostince (hospitálu, „špitálu“)** a finančně zajistí zraněnému kvalifikovanou péči.

Byl tak uchvácen soucitem (verš 33), že nechal stranou své vlastní cestovní plány či své soukromé potřeby a pomohl trpícímu.

Pomáhá bez vidiny vlastního zisku, dobrovolně a cele, za svých omezených možností, a přesto je jat soucitem. Toto můžeme vidět u našich dobrovolníků.

Dále vidíme příklad spolupůsobení darované dobrovolnosti a placené odborné služby. Tento příklad v nás zanechává hluboký dojem.

Podobenství uzavírá Ježíš apelem:

„Jdi a takto číň i ty.“

Tedy nejen naši profesionální pracovníci v Charitě, všichni křesťané jsou povoláni k milosrdenství.

b.) Podobenství o milosrdném otci (O marnotratném synu) (Lk. 15,11-32)

Milosrdenství je základním postojem Boha, a to dokonce i v situacích,

kde se někdo vůči němu prohřešil, jako tomu bylo v případě mladšího syna. Koneckonců tento mladší syn prohýřil svůj celý dědický podíl, který mu věnoval Otec, aby syn mohl utvářet svůj vlastní a zdařilý život.

Syn ve svém životě ztroskotal a nyní se vrací domů. Otcova láska je láska milosrdná a umožňuje synovi novou životní šanci.

Pro nás to znamená, že i když by naše pomoc byla zneužita, nebo nás při naší dobrovolné podpoře někdo podvedl, přesto nemáme zanechat pomoci těm, kteří u nás hledají radu a vnímat je s úctou a máme rovněž jednat v pozitivní součinnosti s klienty.

Říká se, že koho nikdy nepodvedli, tak ten nikdy nikomu doopravdy nepomohl.

Ať již jde o žebráky, nebo větně ve vězení anebo o mladistvého např. v diagnostickém ústavu atd.

Otec ukazuje chování typické pro rodiče ve vztahu k dětem, když je děti zklamou.

Rodiče jsou ale přesto ochotni pomoci, podobně jako to činí milosrdný otec.

Starší bratr, nepochybně řádný a pracovitý člověk,

nedokáže pochopit, proč otec přijímá zkaženého bratra a chová se k němu s láskou.

Je pochopitelné, že i pro mnohé občany je nepochopitelné, pokud pomáháme alkoholikům, toxikomanům, nemocným na AIDS, nezaměstnaným, bezdomovcům, azylantům anebo zločincům atd.

Darovat milosrdenství je každopádně křesťanský postoj. Soudit druhé lidi nám nepřísluší.

„Nesud'te, abyste nebyli souzeni“ (Mt. 7,1, Lk. 6,37).

c.) Ve své **eschatologické řeči**, jež vypočítává konkrétní skutky milosrdenství, pronáší Ježíš následující slova:

„Cokoli jste učinili jednomu z mých maličkých, mně jste učinili“ (Mt 25,40).

Upozorňuje tak na další podstatný aspekt milosrdné pomoci, tedy na milosrdné přiklonění se k trpícím. Tam se nejen symbolicky, nýbrž zcela reálně setkáváme s Kristem samotným.

Bůh se od Ježíše Krista nevznáší nad trpícím světem,
ale **je středem trpícího světa.**

V Ježíši Kristu je totiž Bůh solidární se všemi trpícími lidmi, a to konkrétně bez jakýchkoli podmínek.

Jeho milosrdenství bylo tak veliké, že nedokázal snést, abychom ztratili život, ztraceni sami v bolesti a vinách. Proto nám v Ježíši Kristu daroval konkrétní příklad Svého milosrdenství.

Sestoupil a učinil lidský život, utrpení a umírání, životem, utrpením a umíráním vlastním (Fil. 2,6-8),

aby vysvobodil lidi z jejich hříšnosti, prazákladu bolesti a smrti.

Bůh tak vstupuje do čtyř velkých prostorů utrpení lidstva.

Vtělil se do světa utrpení:

- Narodil se jako člověk do chudoby betlémské stáje,
- Musel utéci a emigroval do Egypta,
- Byl sám, opuštěný a v Getsemanské zahradě trpěl bolestí ducha a
- Byl fyzicky mučen a brutálně zavražděn na kříži na hoře Golgota.

Žádné náboženství nezná takového Boha anebo takovou zvěst.

Svatý papež Jan Pavel II. říká:

*„On sám je přítomen v trpícím;
protože Jeho spásonosné utrpení se jednou provždy otevřelo
každému lidskému utrpení.“*

V návaznosti na svatého Jana Zlatoústého papež Jan Pavel II. zdůrazňuje:

*„Chceš prokázat úctu Tělu Kristovu?
Nezanedbávej Jej, když je nahý.
Neuctívej Jej zde v chrámě hedvábnými látkami,
abys Jej pak zanechal bez povšimnutí
venku, kde trpí zimou a nahotou.“⁴¹*

Nikdy a nikde se křesťan nesetká s vtěleným Bohem než v trpícím člověku.

Tento způsob setkání se s Bohem je dalším typickým znakem křesťanství a rozlišovacím příznakem vůči jiným myšlenkovým směrům.

Následující Jeho milosrdenství máme za úkol sdílet lidské utrpení spolu s trpícími, nést jejich břemena, a to i v našich srdcích, tedy vydat naši vlastní životní existence ve smyslu sebevydání Ježíše Krista (2 Kor. 8,5; Žid. 5,2).

Takto postupovalo mnoho křesťanů, mužů i žen, aktivních v oblasti Charity např. Svátá Anežka Česká, sv. Zdislava, sv. Alžběta Duryňská, sv. Hedvika Slezská, sv. Vincent z Pauly atd., aby, jak se ve středověké Charitě říkalo: *sloužili našemu Pánu nemocných a chudých*.

Nevykonávali pouze odborně optimální sociální práci, ale měli na zřeteli onu křesťanskou „přidanou hodnotu“.

3. **Proto** si nyní položme otázku:

K čemu je trpícímu dobré, že je Ježíš přítomen v něm a v pomocníkovi?

Jaký silový a smyslový potenciál se skrývá či má základ v božské přítomnosti Ježíše v trpícím a pomáhajícím člověku?

Milost Jeho přítomnosti se děje skrze nás, kteří doprovázíme, a to:

1. Když neseme kříž trpícího spolu s ním,
a to s vírou při vědomí,
že síla víry, tedy Bůh je silnější
než brutální a ničivá životní realita našeho klienta.
I když musíme častokrát pronést s Ježíšem (Mt. 27,46; Mk. 15,34):
Bože můj, Bože můj, proč Jsi tak opustil tohoto člověka.
Nekapitulujeme a zůstáváme věrni a blízko.
2. Když se nevzdáme naděje na budoucnost pro našeho klienta, budoucnost v jeho další život (žitou budoucnost/živou budoucnost),
například zde v tomto světě a za jeho hranicemi hledáme možnosti zdařilého života.
A to, i když u mnohých trpících nemohly být odstraněny neměnné znaky utrpení (neměnný podíl utrpení) a trpící musí nést omezení
(např. po ztrátě milovaného člověka, nebo když přestane fungovat některý z orgánů atd.),
také tehdy je třeba udržet si naději,
čili odkrývat navzdory všemu životní perspektivy.
Podobně jako Bůh v Ježíši Kristu nesmíme ani my rezignovat.

3. Milost Jeho přítomnosti se děje dále skrze nás, a to, když je naše milosrdná láska tak silná, že zasáhne srdce trpícího a on začne navzdory všem možná nevratným životním deficitům milovat sebe sama a přijímat sebe sama a svou životní realitu.

Jen, co je přijato, může být uzdraveno

(Quit non set assumptum non est redentum/sanatum),

řikali již staří církevní Otcové jako např. Irenej v roce 190 po Kristu.

V psychologickém ohledu působí substituující, zástupná

Víra, naděje a láska doprovázející osoby

Pro trpícího člověka,

znovuobnovení jeho životní pradůvěry,

tedy jeho životní energie.

Může znovu povstat k novým životním možnostem.

Je úchvatné vidět, jak lidé, kteří se díky revitalizaci víry, naděje a lásky mohli smířit s osudem, dokáží přesto utvářet nově vlastní život a v rámci svých omezení dokonce žít pro druhé.

Toto bych chtěl ukázat na jedné vlastní zkušenosti:

Sr. Joon

Při své sedmé návštěvě Jižní Koreje, ve službách Charity, jsem pro pracovnice Korejské Charity a řeholní sestry měl seminář na téma

„Charitativně-diakonické doprovázení trpících a hledajících v síle a moudrosti křesťanské víry“.

Mezi účastnicemi byla i ochrnutá řádová sestra Sr. Joon, ležící na pojízdné posteli.

Dokážete si asi představit, jak mi bylo, vzhledem k tématu mého semináře.

Po přednášce mi sestra Joon vyprávěla svůj příběh.

V jedenácti letech onemocněla revmatickou artritidou, což vedlo k zastavení tělesného růstu a ochrnutí celého těla.

Mohla pohybovat jen hlavou a svými malými rukama (dlaněmi).

Přesto se pokusila dát svému životu smysl.

Snažila se malovat, I když dosáhla úspěchů, přesto bývala zoufalá a rozzlobená na osud, a to vždy, když pomyslela na svou bezvýhodnou situaci.

Když jí bylo třicet let, začala studovat umění v Soulu. Tam se dostala do kontaktu se společenstvím mladých křesťanských studentů a tam se s ní setkal kněz, Pater Park.

Díky společnému životu naplněnému vírou, nadějí a láskou ve studentském společenství a díky duchovnímu doprovázení kněze překonala svoje zoufalství, zlost a utrpení, a to především modlitbou.

Svou víru naplnila nadějí, a to jí dalo sílu k přijetí osudu.

O dva roky později se nechala pokřtít. Její nově přijatá víra jí pomohla překonat ochrnutí vlastního života (nemám na mysli tělo). S Otcem Parkem rozvinula myšlenku řeholního společenství pro sestry a bratry s postižením, ale i zdravé, kteří by měli pomáhat lidem s postižením.

1984 založil farář Park společně se sestrou Joon společenství sester s postižením pod jménem „Dům lásky“, což byla základní buňka společenství řeholních sester „Dítěte Ježíše“.

Sr. Joon založila další mateřské domy sester takřka ve všech větších městech Jižní Koreje a zřídila dokonce i konventy na Filipínách. Dokonce se jí podařilo vycestovat do korejsko-jazyčných oblastí v Číně. Celníci viděli takřka ochrnutou sestru a bez potíží ji pustili za hranice. Nenapadlo je, že do Číny se právě dostala charitativní časovaná bomba.

Když lidé podobně jako sestra Joon „vstanou z mrtvých“, tedy z těžkých bezvýhodných životních situací a tyto těžkosti je nezlomí, když jejich život nezhasne v temnotách života a oni nesetrvají v sociální smrti, pak dojde k transcendenci, tedy pře-kročení těžké životní zkušenosti, mezní (hraniční) zkušenosti⁴.

Revitalizovaná víra v Boží dobrou přítomnost v nás, takto umožněná naděje v životní perspektivu navzdory všemu a takto znovuzískané láskyplné přítakání vlastní osobě, navzdory zůstávajícím značným životním deficitům: to vše mohou v dobách těžkých časů na poušti darovat trpícími věrní a blízcí přátelé, ti, kteří ho doprovázejí.

Sám Bůh se ukázal na poušti Mojžíšovi jako Hospodin (Jahve), tedy: „*Já jsem zde*“

A tím jako ten, který Jsem, Jsem vám blízko a věrně se vám vyjevují (srov. Ex 3,14).

To zahrnuje, že vědomě křesťansky konající pomocníci jako Pater Park a studentské společenství jsou a mají být zakotveni v této víře a mají přístup k duchovním pramenům síly jako modlitbě, meditaci, účasti na bohoslužbách atd.

Slovo „religio“ obsahuje v latině slovo jiné: „re-ligare“,

tedy být na někoho zpětně navázán.

Chytré informace a teorie, podobně i rady totiž v existenciální nouzi pacienta nepozdvihnou.

Ovšem ne každá víra, naděje a láska pomáhajícího pomáhá doopravdy.

Toto je podloženo i vědeckými poznatky.

Musí být především k dispozici intrinzní, tedy niterná víra, naděje a láska, tzv. Víra srdce. Podobnou vírou nemusí disponovat vysoce kompetentní doktor teologie, ale může jít mít obyčejná stará paní z Jeseníků, za níž přichází lidé ze sousedství, rodina, přátelé s prosbou o radu a pomoc a která jim vždy dodá naději

Extrinzní, tedy vnější, či zcela rozumová víra žádnou takovou sílu neuvolní, protože nejde o víru srdce.

Apoštol Pavel říká, že spásy dosáhne ten, *kdo srdcem věří a ústy vyznává* (srov. Řím 10,9n). Podobně i svatý Augustin doplňuje následující: *To, co chceš zapálit v ostatních, musí hořet v Tobě.*

4. Skutky milosrdenství jako prvokřesťanský popis tělesné a duševní diakonie pomoci

Skutky (díla) milosrdenství jsou konkrétní způsoby pomoci, jež mají být optimovány diakonií pomáhající víry, naděje a lásky,

Tradují se dva způsoby, jak milosrdenství uplatňovat, a sice jde o skutky tělesného a duchovního milosrdenství.

a. Skutky tělesného milosrdenství,

jež uplatňujeme společně se všemi lidmi dobré vůle v sociálních NNO, a to dle našich etických zásad.

Tyto lze optimovat srze popsaného ducha víry, naděje a lásky.

Skutky tělesného milosrdenství jsou popsány v Kristově **řeči o posledním soudu (Mt. 25,34-40)** a pojmenovány Kristem samotným.

1. Visite: Navštěvovat nemocné, chudé, seniory, lidi s postižením.

Podle staré církevní sociální tradice toto zahrnuje také odbornou pomoc a pomocnou pedagogiku, ať již jde o odborné služby, nebo návštěvy dobrovolníků.

K témuž patří i následující skutky:

2. poto: Napájet žíznivé a

cibo: Sytit hladové.

Konkrétní pomoc s napojením u těžce nemocných pacientů, nakrmení dítěte, ochrnutého člověka ze strany pečovatelky, nebo také dovážka jídla do domácnosti, či obědy atd. Zdarma pro bezdomovce a potřebné (např. v kláštřích, ale i jinde).

I tato veskrze konkrétní pomoc musí být nesena vírou, nadějí a láskou a především srdcem, nejde jen o chladnou pragmatickou péči či pedagogickou pomoc.

4. *redimo*: **Vykupovat zajatce.**

Máme na mysli například závislé na drogách, lécích či alkoholu, nebo osoby ohrožené sebevraždou a vyzdvižení těchto lidí z jejich životní situace tak, aby se osvobodili z řetězů závislostí a nutkavého chování včetně odborné pomoci na klinikách, v poradnách nebo svépomocných skupinách.

Sem patří také práce s osobami ve výkonu trestu. Je třeba hodně síly věřit ve vnitřní dobrotu takto zasaženého člověka a na to, že byl stvořen dle Božího obrazu. Stejně tak je třeba mnoho síly v to, abychom takové lidi milovali a nevzdali se naděje.

5. *tego*: **Oblékat nahé**

Jedná se o zajištění věcí nutných k životu, včetně možnosti vyprat a vyčistit prádlo, včetně omývání a oblékání nemocných a postižených, či jinak zranitelných, jež se má dít s úctou a nesobeckou ohleduplnou láskou.

6. *colligo*: **Přijímat cizince**

znamená přijímat do našich zařízení (domovů a klinik atd.) lidi bez prostředků, uprchlíky, bezdomovce, osoby bez pojištění, a přijímat je tak, aby zakoušeli domov, včetně finanční zátěže z toho vyplývající.

Je třeba mít velkou naději jako pevný základ pro tuto práci.

7. *condo*: **Pochovávat mrtvé**

Poslední cesta ve vztahu k člověku.

Máme na zřeteli hospicové služby, doprovázení umírajících, ale také i uctivé pochování mrtvého těla atd. Toto je důležité zvláště s ohledem na bezdomovce, kteří nemají žádné rodinné příslušníky a kde tato starost padá např. na bedra dobrovolníků.

Jde o výraz láskyplného spojení s druhým sahajícího až za hranice smrti a o poslední akt tělesného milosrdenství, jaký můžeme prokázat člověku.

Tyto služby milosrdenství vykonávají jak pracovníci, tak dobrovolníci v Charitě v České republice například takto. Pomáhají *lidem*,

- *kteří se o sebe doma nedokážou sami postarat.*
- poskytují ambulantní služby pro matky s dětmi.
- věnují se bezdomovcům,
- lidem s tělesným nebo mentálním postižením,
- sociálně slabým rodinám,
- ale také i starším lidem,
- migrantům, uprchlíkům a vězňům,
- *poskytují na mnoha místech poradenství pro rodiče dětí s postižením.*

b. Specifikum pomoci v Charitě je, zvláště díky dobrovolníkům darujícím čas a blízkost, velmi intenzivně spojeno s tzv. **Skutky (díly) duchovního milosrdenství**, to proto,

- aby se revitalizovala životní energie/životní síla
- a inspirace či opce pro život.

Skutky duchovního milosrdenství lze dle tisíciletí církevní tradice chápat takto:

1. *consule*: **Dát dobrou radu (pochybujícím),**

dát klientům účast na vlastní zkušenosti víry (včetně vyjevení vlastní víry), života či utrpení, v neposlední řadě i křesťanské odvahy k životu, a zástupně převzít v omezené míře za druhého odpovědnost.

2. *carpe*: **Pokárat** někoho, kdo pochybil,

tedy opatrně s ochotou pomoci přistupovat k osobám narušeným ve vztazích k Bohu a k jiným včetně upozornění na různá, i potlačená životní omezení.

Často první úkol u osob znesvářených, závislých atd., úkol, který berou v potaz s ohledem na odbornou pomoc rodinní příslušníci a dobrovolníci. V církevní tradici se tento úkol nazýval také „*correctio fraternal*“.

Aby tato služba mohla pomoci, je morálně a psychologicky spojena s určitými podmínkami, tak jak jsou vzpomenuty např. u sv. Pavla. Vzpomeňme na jeho *říkat pravdu v lásce* (dle Ef.4,15)

Pravda nemá být popírána z falešného soucitu, ale ani nemá být formulována neomaleně a necitlivě.

3. *doce*: **Poučovat nevědomé**

Zprostředkovávat chybějící vědění včetně oblasti každodenního života, ale i odborné pomoci, jakož i pomoc při rozpoznání poselství nemoci či sociální životní katastrofy pro život klienta.

Staří lékaři říkali, že: *nemoc není jen pohromou, ale přináší s sebou i poučení*, tedy že za každou nemocí se skrývá určité hlubší poselství pro nás.

Jednoduchý **příklad**: dítě nastydně a maminka z jeho nachlazení vyvodí (tzv. “trvale udržitelným” čili profylaktickým do budoucna zaměřeným způsobem) poučení:

Nešlapej do kaluží a nos čepici, když si chceš hrát venku. Jinak nastydněš tak jako teď.

Dítě tak pochopí poselství nemoci.

„*Jdi a nehřeš více*“ (Jan 8,11). Tuto větu pronáší Kristus velmi často s ohledem na osoby nemocné a sociálně vyloučené, a to ve smyslu jejich zdařilého života. Ježíš chce „trvale udržitelně“ sociálně léčit. Přesto však nemůžeme nikoho k sebepoznání donutit.

4. *sola*: **Těšit smutné**

Trpící by měli zažít útěchu a lidskou blízkost. I nevratně a bezvýchodně nemocní lidé a lidé sociálně vyloučení by měli pocítit, že jsou přes toto všechno milováni a oceněni a že jsme jim blízcí a věrně při nich stojíme.

5. *remitte*: **Odpouštět**

Máme na zřeteli ochotu **prominout** urážky a situace, kdy se s námi nezacházelo „férově“, odbourávání předsudků, a to vše pro narovnání poničených mezilidských vztahů.

Odpuštění neznamená psychologicky potlačení reality. Zraňující pravda jako prožitá skutečnost musí být z morálního a psychického ohledu vzata v potaz a mělo by se a smělo o ní mluvit, aby, potlačená v nevědomí, nepůsobila nakonec antisociálně.

Pravda osvobozuje (slyšíme od svatého Pavla).

Nemorální je pouze agresivní odplatná reakce. Máme však také chápat zlost a frustraci nemocného či stárnoucího člověka, nebo negativní pocit rodinných příslušníků a přátel našich klientů.

6. *fer*: **Trpělivě snášet lidi obtížní**, které máme na starosti:

Lidi, kteří uvízli v určité situaci, kteří znovu upadají do závislostí, vědí vše nejlépe (např. mezi seniory nebo mládeží atd. Přijímat je, jací jsou, a přesto pomáhat nést jejich břemena.

Jen to, co je přijato, může být vyléčeno, jako víme díky Irenejovi.

7. *ora*: **Modlit se za živé a zemřelé**

Vzít do našich modliteb, do našeho vztahu s Bohem

- prožitou bídu nemocného,
- člověka, který o sebe nedbá,
- člověka opuštěného,
- člověka ohroženého sebevraždou,
- pacienta s umělou ledvinou, diabetika,
- člověka po amputaci nohy,
- člověka s intolerancí vůči alkoholu
- bezdomovce a nezaměstnaného,

a všem těmto vyprošovat do jejich životů Boží milost a oporu.

Skutky duchovního milosrdenství se v plnosti rozvinou zásluhou víry, naděje a lásky (a jejich implikované diakonie), kde jsou víra, naděje a láska specifické spirituálně-religiózní součástí pomoci.

Na konci časů pak Kristus každého člověka pozná dle projeveného milosrdenství.

A tak bude spolu s milosrdenstvím posuzována i plodnost naší víry, tedy

„out put“ víry a jež ne její „in put“,

tj. nesporně kultivování a intenzifikace víry skrze modlitbu, čtení Písma, návštěvu bohoslužeb, meditace atd.

Každý zahrádkář ví, že bez kultivace půdy by neměl úrodu. Bez kultivování existenciálních základů víry by nebylo žádné milosrdenství, jež by mohlo být označené za kristologické.

5. Bible zná ale i **hranice a obtíže** při milosrdné pomoci.

I Bůh stojí ve svém velkém milosrdenství před hranicemi:

- Zatvrzelosti (Iz 9,16;27,11; 65,11n. atd.), když někdo briskně odmítne dílo milosrdenství.
- Milosrdenství ale předpokládá vůli k obrácení (Oz 2,16; 6,1; Jer. 9,12 atd.), tedy aplikováno na sociální práci předpokládáme vůli ke změně, vůli k uzdravení, jež přinese plody v oblasti tělesné, duševní anebo v oblasti mezilidských vztahů a předpokládáme také ochotu k doprovázení a spolupůsobení.
Proto se Ježíš ptá nemocného,

„Co **chceš**, abych pro Tebe učinil“ (Jan. 5,6)

Závěrem bych se ještě věnoval krátce úspěchu a neúspěchu v souvislosti s milosrdenstvím a dovolím si zmínit dva další příklady:

Muž ve věku 30-35 let, už nedokáže stát a ani jíst. Byl silně závislý na drogách a alkoholu, šest let ve vězení, ženatý s alkoholičkou a má dvě děti.

Jedné pomocnici řekl: „*To ani nemůže být jiný, ani Pánbů nepomůže. Musím si to vyžrat sám.*“

Víra v jeho vlastní dobrotu či v Boží přítomnost v něm samém, tato víra je zcela zhroucená, a to následkem pochybených možností k životu.

Toto platí také pro naději v žitelnou (hodnotnou) přítomnost a budoucnost a stejně tak láskyplné akceptování sebe sama.

Vztah tohoto muže k vlastnímu životu je nesmířený, rezignovaný, praduvěra v život ztracena. Revitalizace životní síly a smyslu včetně životních perspektiv se pomáhajícím nepodařila.

Žena ve věku 83 let, osaměle žijící, nyní v domově pro seniory, se vědomě v myšlenkách dotýká i vlastní smrti. Má tumor na jícnu a nemůže již jíst. O svém konci života hovoří otevřeně a je plná naděje, nenaříká, nehádá se s osudem, je vyrovnaná a ochotná pomoci jiným pacientům a dodat jim odvalu. Ti ji také často navštěvují. Jedné dobrovolnici řekla toto:

„Dříve jsem moc ráda chodila do kostela na mši svatou. Škoda jen, že kvůli mému jícnu nemůžu ke svatému přijímání.“

Tato paní věří ještě ve vlastní dobrotu, a to navzdory nevyléčitelné nemoci a dokáže být tedy dobrá k ostatním. Doufá ve zdařilé, ač drobné, každodenní životní zkušenosti pro sebe a druhé, v neposlední řadě proto, že přijala sebe a svoji nemoc. Je schopná o nemoci mluvit. Je smířena i se svou fyzicky narušenou životní existencí. I v nemoci je pak tato paní plná života a život vyzařuje. Její vůle k životu a životní perspektivy dále podporuje milosrdná pomoc lidí kolem ní.

Vnější uzdravení utrpení

prostřednictvím sociální pedagogiky, psychologie a péče je třeba z křesťanského pohledu doplnit o vnitřní religiózně-spirituální (nábožensko-duchovní) uzdravení.

6. Závěrem

I když po papeži Janu Pavlu II. neznáme gradulaitu popsaných cílů, jsme si ovšem vědomi graduality této cesty.

Doufám, že jste mohli rozpoznat, že v mnoha bodech jste sami inspirováni duchem milosrdenství a nestojíte tak na jejím pouhém počátku.

Kéž křesťanská pečeť naší pomoci,

jak ji v duchu milosrdenství uplatňovala svatá Anežka,

poslouží trpícím a hledajícím v České republice i ve světě a tím přispěje k životní kvalitě české společnosti, *aby lidé navzdory bolesti a nouzi měli život a měli jej v hojnosti (Jan 10,10)*, jak nám přál a jak si přál Ježíš ve svém celostním poslání na tomto světě.

ⁱ Srov. Johannes Paul II, Evangelium vitae, č. 87